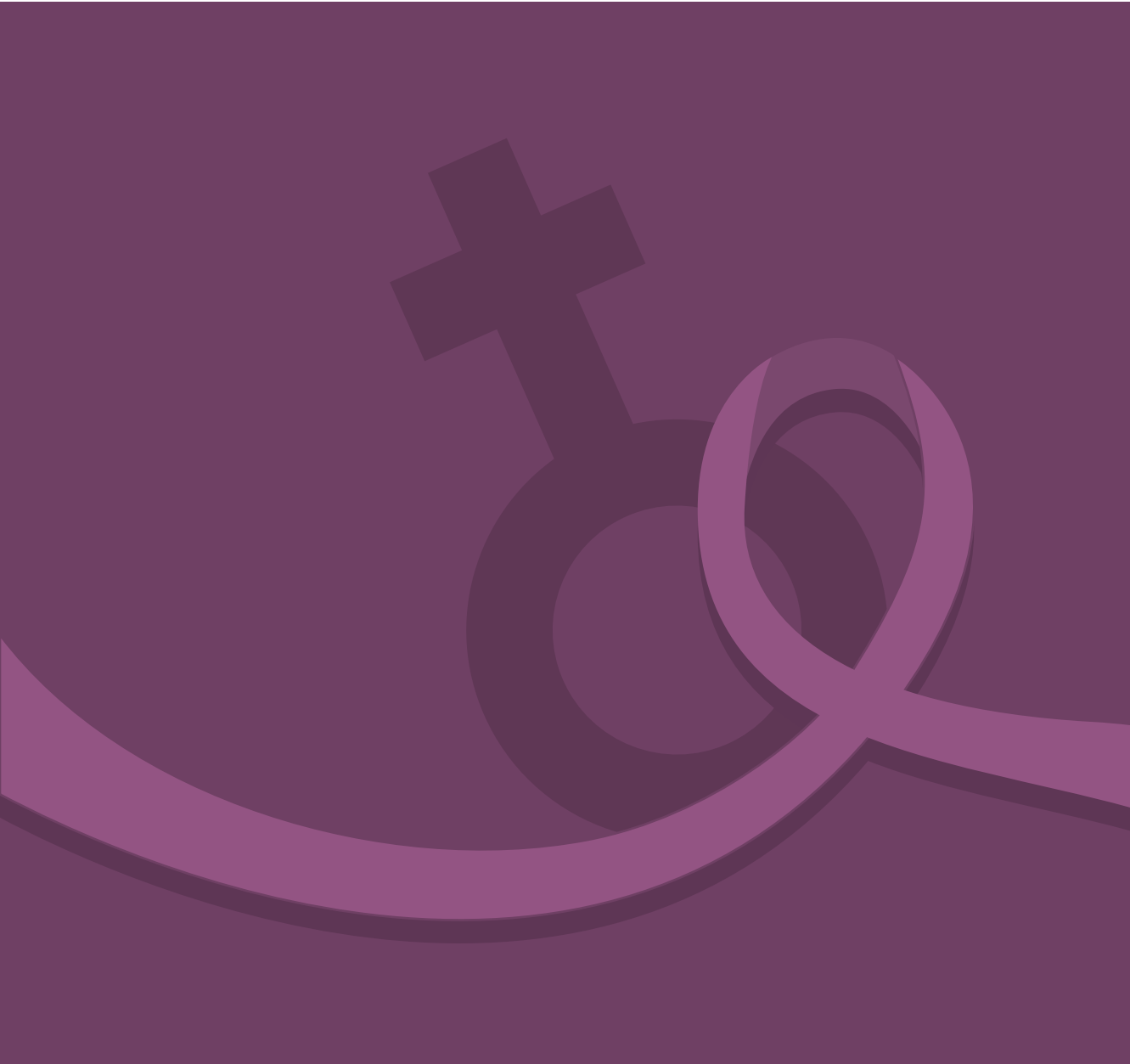

KCSS
Kosovar Centre for Security Studies

IZAZOVI I INSTITUCIONALNI ODGOVORI NA BEZBEDNOST KOSOVSKIH SRPKINJA

Autor: **Milica Živić**

Je novinarka, diplomirala je novinarstvo i medijsku produkciju na Fakultetu za medije i komunikacije u Beogradu, Srbija. Završila je Master studije evropske interdisciplinarne studije na Evropskom koledžu u Natolinu, Poljska, koju je pohađala uz punu novinarsku stipendiju koju dodeljuje Evropska komisija. Bila je angažovana tri meseca kao pripravnik i naučni saradnik u KCBS.

Urednica: **Adelina Hasani**

O PROGRAMU ROD, MIR I BEZBEDNOSTI

Program Rod, Mir i Bezbednosti je razvijen da podrži napredak Kosova u postizanju ciljeva navedenih u agendi žene, mir i bezbednost. U skladu sa Rezolucijom SB UN 1325, Program KCBS-a za Žene, mir i bezbednost ima za cilj da podrži institucije javne bezbednosti na Kosovu u uspostavljanju unutrašnjih i spoljnih rodno odgovornih politika. Između ostalog, program ima za cilj da obezbedi rodno ravnopravno učešće u glavnim bezbednosnim institucijama Kosova kao što su Kosovske bezbednosne snage (KBS) i Kosovska policija (KP). Pored ostalog, nastoji da konsoliduje obim istraživanja koja identifikuju glavne izazove u vezi sa rodno odgovornom bezbednosnom reformom na Kosovu. Kroz pružanje čvrste rodne analize razvoja sektora bezbednosti na Kosovu, program ima za cilj da promoviše unutrašnju reformu u skladu sa principima rodne ravnopravnosti u zemlji sadržanim u Zakonu o ravnopravnosti polova. Program će se dalje razvijati kroz:

- *Centralno i lokalno zagovaranje da se identifikuju istaknuti izazovi u vezi sa učešćem žena u sektoru bezbednosti;*
- *Osnovno, srednje i krajnje praćenje regrutovanja u institucijama javne bezbednosti na Kosovu*
- *Rodna analiza u skladu sa ciljevima ŽMB (WPS) Kosova.*

Za više informacija, kontaktirajte nas:

GenderProgram@qkss.org

SADRŽAJ

UVOD	1
TREKUTNO STANJE IZVEŠTAVANJA U SRPSKIM OPŠTINAMA	2
Praktični značaj većeg broja žena u sektoru bezbednosti	3
Interesovanje devojaka za pohađanje Policijske akademije	4
PREPORUKE	6

UVOD

Ovo istraživanje analizira perspektive žena i devojaka srpske zajednice na Kosovo o njihovoj bezbednosti, institucionalnom odgovoru na rodno zasnovano nasilje i rodnoj ravnopravnosti u policiji i širem sektoru bezbednosti.

Većina žrtava rodno zasnovanog nasilja, posebno žene i devojke koje doživljavaju nasilje u porodici iz različitih etničkih grupa, suočavaju se sa nedostatkom održive podrške na institucionalnom nivou. Ovaj nedostatak institucionalne podrške, zajedno sa patrijarhalnim i kritikovanim institucionalnim pristupom i tretmanom ovih slučajeva, izazvao je osudu organizacija za ljudska prava i aktivista na Kosovu. Poslednjih godina organizovani protesti održani su širom Kosova kao odgovor na rodno zasnovano nasilje i femicid, sa posebnim osvrtom na alarmantan broj femicida.¹

Dok broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici pokazuje rastuću svest o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu, nedostatak institucionalnih kapaciteta za sprečavanje rodno zasnovanog nasilja je evidentan. Osim toga, prijavljeni slučajevi su često praćeni pristupom okrivljavanja žrtava, koji je duboko ukorenjen u patrijarhalnom strukturu društva. Ozbiljnost ove situacije se pojačava kada se uzme u obzir niska stopa zaposlenosti žena i njihova ograničena finansijska nezavisnost.²

1 “Bezbednosne brige žena na Kosovu”, Kosovski centar za bezbednosne studije, <https://qkss.org/en/publikimet/shqetesimet-lidhur-me-sigurine-e-grave-ne-kosove> (pristupljeno 25.6.2024.)

2 Ibid.

TREKUTNO STANJE IZVEŠTAVANJA U SRPSKIM OPŠTINAMA

Generalno, broj prijavljenih slučajeva rodno zasnovanog nasilja na Kosovu je neznatno porastao ili ostao isti poslednjih godina. Za to postoji nekoliko razloga. Mnoge devojke i žene ne znaju gde da se obrate za zaštitu, razumevanje i na kraju pomoć. Drugo, mnoge žene nemaju poverenja u institucije jer sudski procesi za nasilje u porodici traju godinama, a počinioci često dobijaju vrlo kratke kazne, ako ih uopšte ima.

Predstavnica Ženskog inkluzivnog centra je navela da je stopa recidivnih prijavi visoka. Mnoge žene iz srpske zajednice pomire se sa svojim muževima ubrzo nakon prve tužbe, pre nego što ona stigne na sud. Ovo se dešava uglavnom pod pritiskom porodice, ali su i same žene svesne da su njihovi nasilnici upoznati sa lokalnim policijskim službenicima, socijalnim radnicima itd.³

Žene su uglavnom svesne svojih prava, ali ne znaju kome se obratiti u slučaju potrebe. Danas postoji toliko mnogo debata i događaja posvećenih ženskim pravima i ljudskim pravima uopšte da je gotovo nemoguće biti potpuno nesvestan svojih prava u zajednici.⁴ Žene i devojke u većinski srpskim opštinama nisu svesne šta sve obuhvata rodno zasnovano nasilje.⁵ Sklone su da prijave samo neke slučajeve fizičkog nasilja u porodici.

Tokom prošlogodišnje kampanje 16 dana aktivizma (novembar–decembar 2023.) predstavnica Doma manjinskih zajednica u Gračanici razgovarala je sa srednjoškolkama. Većina njih je rekla da se rodno zasnovano nasilje dešava u školi. Ipak, kada pokušaju da to prijave i razgovaraju o tome sa direktorom škole ili psihologom, oni ih obeshrabruju i govore im da su „pogrešno razumeli situaciju“, što stvara narativ o krivici žrtve. Devojke počinju da misle da su one te koje rade nešto pogrešno. MCC (DMZ) je istakao da je zbog toga potrebno više edukovati devojčice o njihovim pravima. Ako vam neko fizički priđe i dodiruje vas bez vašeg pristanka, treba da budete svesni da to niste „zahtevali“ ili „pogrešno protumačili tu radnju“, a zaposleni u školi bi trebalo da imaju više poštovanja i razumevanja prema devojčicama. Oni su ti kojima je potrebno više obuke i edukacije i u ovoj oblasti. Čak su i neke zaposlene bile u stanju da prepoznaju slučajeve bulizma nad njima, ali nisu dobile zaštitu koju su tražili.⁶

DOSTUPNOST SIGURNOSNIH KUČA ZA ŽENE: U Novom Brdu postoji Sigurna Kuća za Srпкиnje, otvoreno 2020. godine, koje nudi sklonište i pomoć svim ženama koje traže zaštitu od rodno zasnovanog nasilja. Nakon 24 sata, perioda prilagođavanja, žene potpisuju ugovor sa prihvatilištem da razmenjuju informacije, ali i da se pridržavaju pravila sigurne kuće.⁷ Žene iz Gračanice, Štrpca i Raniluga obično traže pomoć u Sigurnu Kuću za žene u Novom Brdu. Međutim, većina štíćenica ove Sigurne Kuće su i dalje Albanke. U ovim patrijarhalnim zajednicama, žene često oklevaju da prijave psihičko i fizičko nasilje zbog straha od osude i stigme lokalne zajednice. Pored toga, srednjoškolke u ovim oblastima nisu bile svesne da

3 Intervju sa predstavnicom Ženskog inkluzivnog centra, maj 2024

4 Intervju sa predstavnicom Sigurne Kuće Novo Brdo, maj 2024

5 Intervju sa predstavnikom Doma manjinskih zajednica u Gračanici, maj 2024

6 Ibid.

7 Intervju sa predstavnicom Ženskog inkluzivnog centra, maj 2024

njihove škole imaju smernice za sprečavanje rodno zasnovanog nasilja.⁸

U severnom delu Kosova postojalo je regionalna Sigurna Kuća za žene u Zupču, u okviru opštine Zubin Potok, koje je funkcionisalo do ostavke gradonačelnika opština, novembra 2022. U početku, ova Sigurna Kuća za žene bilo je samo projekat koji je zapošljavao službenike bliske vlastima u to vreme (pre ostavke gradonačelnika) i koja je uključivala eksproprijaciju zgrade od strane Skupštine Zubinog Potoka. Ostavkom gradonačelnika i ovih službenika 7. novembra 2022. godine, Sigurna Kuća je prestala sa radom. Trenutno se radi na pronalaženju novog objekta na drugoj lokaciji. Iako je nedavno bilo malo edukacije o njihovim pravima ili dostupnosti Sigurnih Kuća, žene i dalje samostalno tragaju za njima. Znaju da u hitnim slučajevima mogu da pozovu policiju koja će ih odvesti u Sigurne Kuće u južnoj Mitrovici ili Novom Brdu.⁹

ODGOVOR ORGANA VLASTI I PRAVOSUDNOG SISTEMA: Prema rečima sagovornika, u poslednje dve godine, odgovor vlasti na rodno zasnovano nasilje je generalno bio adekvatan, a policijske intervencije su bile blagovremene i adekvatne. Međutim, sudski postupci su bili prilično spori. Predstavnica Ženskog inkluzivnog centra istakla je važnost prisutnosti psihologa i socijalnih radnika kada žrtve prijave nasilje, posebno kada su u pitanju deca. Njihovo prisustvo pomaže u sprečavanju ponovne viktimizacije minimizirajući potrebu za žrtvama da više puta prepričavaju svoja traumatska iskustva. Međutim, ona je istakla značajnu zabrinutost: početni pristup nekih socijalnih radnika je često pokušaj pomirenja između žrtve i nasilnika, što je često uspešno. Iako sudski sistem generalno funkcioniše efikasno, često su same žrtve te koje odlučuju da ne nastave sudski postupak protiv nasilnika.¹⁰

GLAVNE PREPREKE PRIJAVLJIVANJU RODNO ZASNOVANOG NASILJA: Na osnovu obavljenih intervjuja, ekonomska zavisnost od partnera identifikovana je kao najveća barijera za žene, smatraju svi predstavnici srpskih opština. Mnoge su žene nakon srednje škole odlučile postati domaćice, što im je otežavalo da izbegnu nasilne veze osim ako imaju podršku roditelja ili drugih rođaka, što je retkost u Gračanici i susednim selima.¹¹

Mentalitet, predrasude i tradicija su među glavnim preprekama, posebno u manjim zajednicama. Postoje slučajevi kada se žene čak boje da idu na događaje i konferencije posvećene temi rodno zasnovanog nasilja, misleći da bi njihova okolina odmah pretpostavila da su i one žrtve, budući da je rad na prevenciji i podizanju svesti nikakav. Postoje i slučajevi kada žene smatraju da je nasilje u porodici privatna stvar i da treba da se rešava u okviru porodice.¹²

8 Intervju sa predstavnikom Doma manjinskih zajednica u Gračanici, maj 2024

9 Intervju sa predstavnikom opštine Severna Mitrovica, maj 2024

10 Intervju sa predstavnicom Ženskog inkluzivnog centra, maj 2024

11 Intervju sa predstavnikom Doma manjinskih zajednica u Gračanici, maj 2024

12 Ibid.

PRAKTIČNI ZNAČAJ VEĆEG BROJA ŽENA U SEKTORU BEZBEDNOSTI

Veruje se da bi povećanje prisustva žena u sektoru bezbednosti moglo povećati samopouzdanje žena u traženju rešenja za svoje probleme. Veći broj žena policajaca može dovesti do većeg broja prijavi incidenata; međutim, pošto se većina izveštaja pravi telefonom, nema garancije ko će na njih odgovoriti. Koordinatori policijskih stanica, koji su obično muškarci, donose odluke o tome kako postupati u svakom slučaju. Iako su žene zaposlene u policiji, ali njihov broj bi trebalo da bude veći. Iako se kvote poštuju, žene ne služe uvek kao službenici specijalizovani za slučajeve nasilja u porodici.¹³ Žene instinktivno osećaju da ih policijski službenici žene bolje razumeju i da su više empatične. Žrtve sa modricama na specifičnim delovima tela često se osećaju ugodnije kada razgovaraju sa ženom. Međutim, na osnovu intervjua sa predstavnicom Ženskog inkluzivnog centra, još uvek postoje policijske službenice koje sude žrtvama što se vraćaju svom nasilniku kada dođu da prijave istog muškarca po drugi ili treći put.¹⁴

INTERESOVANJE DEVOJAKA ZA POHAĐANJE POLICIJSKE AKADEMIJE

Postoji značajno interesovanje devojaka u srpskim opštinama koje se prijavljuju na Policijsku akademiju. Iako je devojaka puno manje nego mladića, mnogi ipak uspevaju da pohađaju akademiju i rade u policiji.¹⁵ Primarni problem je ograničen broj slobodnih mesta za devojke, tako da nisu sve koje apliciraju prihvaćene. Ipak, svaka generacija je uključivala i devojke iz srpske zajednice.

U manjim zajednicama, devojke su sklonije studiranju pedagogije ili medicine nakon srednje škole, a ređe u policijskim i bezbednosnim organima, osim ako nemaju jaku podršku porodice. Čak i kada biraju karijeru u policiji i bezbednosnim organima, često preferiraju kancelarijski posao u odnosu na terenski rad.

¹³ Intervju sa predstavnicom Ženskog inkluzivnog centra, maj 2024

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Intervju sa predstavnikom opštine Štrpce, maj 2024

PREPORUKE

- 1.** Nastaviti sa naporima da se identifikuje i spreči rodno zasnovano nasilje uz obezbeđivanje resursa za ekonomsko osnaživanje žena koje se spremaju da napuste Sigurne Kuće nakon određenog perioda.

- 2.** Obezbediti dovoljno sredstava za Sigurne Kuće i kvalifikovane radnike koji govore srpski.

- 3.** Organizovati kampanje za edukaciju žena i devojaka iz seoskih zajednica o vrstama nasilja i dostupnim uslugama na njihovom maternjem jeziku, bilo u njihovoj zajednici ili u najbližem većem gradu.

- 4.** Podići kvotu za broj devojaka koje mogu da se upišu na Policijsku akademiju kada postoji veće interesovanje.

Katalogimi në botim – (CIP)

Biblioteka Kombëtare e Kosovës "Pjetër Bogdani"

342.742-055.2(=81:496.51)(047)

Živić, Milica

Challenges and Institutional Responses to the Safety of Kosovo Serbian
Women / Milica Živić. – Prishtinë : QKSS, 2024. – 7 f. ; 26 cm.

ISBN 978-9951-842-35-8

O KCBS

Osnovan u aprilu 2008. godine, Kosovski centar za bezbednosne studije (KCBS) je specijalizovana, nezavisna i nevladina organizacija. Primarni cilj KCBS-a je da promoviše demokratizaciju sektora bezbednosti na Kosovu i da unapredi istraživački i zagovarački rad u vezi sa bezbednošću, vladavinom prava i regionalnom i međunarodnom saradnjom u oblasti bezbednosti.

KCBS ima za cilj da poboljša efikasnost reforme sektora bezbednosti (RSB) podržavajući programe RSB kroz svoja istraživanja, događaje, obuku, zagovaranje i direktne savete o politici.

Unapređenje novih ideja i metoda društvenih nauka su takođe ključne vrednosti centra. Svake godine KCBS objavljuje brojne izveštaje, analize politike i sažetke politike o pitanjima vezanim za bezbednost. Takođe vodi više od 200 javnih događaja uključujući konferencije, okrugle stolove i debate, predavanja – na Kosovu, takođe u saradnji sa regionalnim i međunarodnim partnerima.

Širok spektar aktivnosti uključuje istraživanje, izgradnju kapaciteta, podizanje svesti i zagovaranje. Rad KCBS-a pokriva širok spektar tema, uključujući, ali ne ograničavajući se na reformu i razvoj sektora bezbednosti, identifikaciju i analizu bezbednosnih rizika u vezi sa ekstremizmom, radikalizmom i organizovanim kriminalom, spoljnu politiku i regionalnu saradnju i procenu vladavine prava na Kosovu. Ove godine KCBS je proslavio svoju 16. godišnjicu.

Za više informacija o KCBS-u, posetite i pratite naše zvanične naloge na društvenim mrežama:

www.qkss.org

www.securitybarometer.qkss.org

@KCSSQKSS

ISBN 978-9951-842-35-8

9 789951 842358